

Arigato

docentenhandleiding

.....

Regie: Anielle Webster
Scenario: Sandra Beerends
Jaar: 2012
Duur: 10 minuten

Lesuurpakket Arigato

Thema's: oorlogsverleden; mensenrechten; vergeven; herdenken.

Verdiepingsopdrachten: geschiedenis en maatschappijleer.

AL

.....

Filmbeschrijving

.....

Als Oma, tijdens een stranddag met kleindochter Toet, plotseling een Japans gezin ontmoet, komen de herinneringen aan de oorlogstijd van Nederlands-Indië in alle hevigheid naar boven. Door de troostrijke reactie van Toet en het verzoenende gebaar van het Japanse jongetje is Oma in staat haar 'pijn' te delen en een eerste stap te zetten naar vergeving.

Scenariste Sandra Beerends liet zich voor dit verhaal inspireren door het oorlogsverleden van haar moeder.

.....

Inleiding en leerdoelen

.....

Dit lespakket is geschikt voor zowel leerlingen van het vmbo, als voor havo/vwo. Uitgebreider lesmateriaal is beschikbaar in de vorm van verdiepingsopdrachten voor de vakken maatschappijleer en geschiedenis. De lesbrief heeft betrekking op het oorlogsverleden van Nederlands-Indië (Indonesië) en brengt thema's aan de orde als vergeven, mensenrechten en herdenken. De verdiepende opdrachten zijn specifiek toegespitst en gaan verder in op deze thema's.

Leerdoelen binnen één lesuur (50 min):

- Je formuleert je eigen mening en emoties wat betreft het herinneren en herdenken van de Tweede Wereldoorlog
- Je kent de globale geschiedenis van Azië en Nederlands-Indië in de Tweede Wereldoorlog (*aanvullend: verdieping geschiedenis*)
- Je kent globaal de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en kan deze toepassen op de geschiedenis van de Japanse kampen in Nederlands-Indië
- Je herkent de symboliek in de film en kunt het benoemen (*aanvullend: verdieping maatschappijleer*)
- Je kunt bronnen opzoeken en daar informatie uit halen (*aanvullend: verdieping geschiedenis*)

Lesinstructie

Het lesmateriaal bestaat uit drie delen:

- (1) Een voorbereidende opdracht en een kijkopdracht
- (2) Verwerkingsopdrachten bij de film
- (3) Verdiepingsopdrachten voor de vakken mens en maatschappij, maatschappijleer en geschiedenis

Het is mogelijk om alle opdrachten te doen, maar ook om een selectie te maken. De voorbereidende opdrachten worden voorafgaand aan de film gedaan, de verwerkings- en verdiepingsopdrachten na afloop.

.....

Lesinstructie

Vorbereidende opdracht en kijkopdracht

Voorafgaand aan de film

Opdracht 1

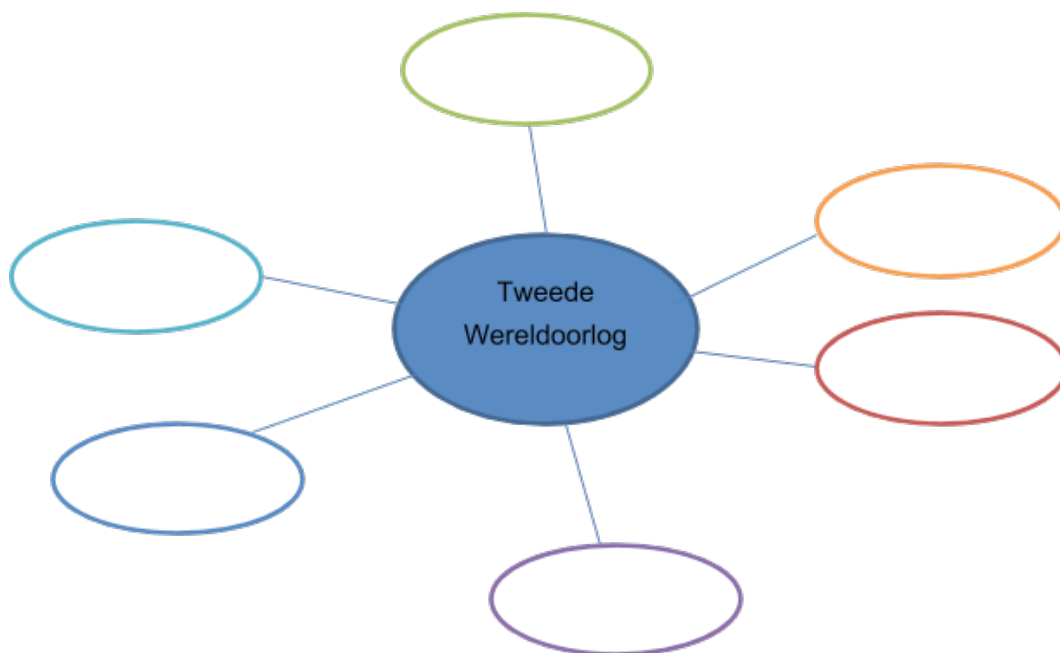
Je weet vast wel wat over de Tweede Wereldoorlog. Wat weet je allemaal? Maak het woordweb hieronder af.

Eigen antwoord

Kijkopdracht

Het is van belang om de vragen van te voren goed te lezen met de leerlingen, zodat ze weten waar ze tijdens het kijken van de film op moeten letten.

- A. Uit welk land zou het gezin met de twee jongetjes komen?
- B. Let goed op de oma van Toet. Welke gevoelens heeft zij als ze het gezin ziet?
- C. Let ook goed op Toet. Voelt Toet hetzelfde als haar oma? Waarom wel/niet?

Lesinstructie

Verwerkingsopdrachten (na afloop van de film)

Opdracht 2

A. Waarom denk je dat de oma van Toet zo reageert op het gezin op het strand?

Ze heeft geen prettige herinneringen aan de Japanners

B. Welke gebeurtenis in het verleden heeft zij meegemaakt?

Ze was in Indonesië (Nederlands Indië) tijdens de Japanse bezetting

C. Waarom blijft Toet zo vrolijk?

Zij associeert de Japanners niet met vervelende herinneringen, en ziet (alleen) een leeftijdgenootje.

Opdracht 3

Je hebt vast weleens van de Tweede Wereldoorlog gehoord. Duitsland (onder leiding van Adolf Hitler) bezette toen een groot deel van Europa. Maar wat je misschien nog niet wist, is dat er ook in Azië veel landen werden binnengevallen. Niet door Duitsland, maar door hun bondgenoot Japan.

Bekijk je woordweb. Komt Azië erin voor?

Zo ja, vul het nog meer aan voor Indonesië (Nederlands-Indië).

Zo nee, zoek uit (evt. op internet) wat er gebeurde tussen 1940 en 1945 in Azië en vul je woordweb aan.

Eigen antwoord

Opdracht 4 (internetopdracht)

De oma van Toet is getraumatiseerd door wat ze allemaal heeft meegemaakt in de oorlog. Waarschijnlijk heeft haar eigen familie ook in een Japans kamp gezeten.

Kijk op www.geheugenvannederland.nl en zoek op 'Japans kamp'.

(Handige website met veel beeldmateriaal om in de klas op digibord te tonen)

A. Beschrijf hoe mensen in het kamp leefden.

Noem daarbij tenminste drie voorbeelden van wat mensen in het kamp meemaakten.

Voorbeelden kunnen zijn: buigen voor de keizer; op appèl staan; voedsel bemachtigen; geslagen worden

B. Welke Universele Rechten van de Mens (zie pag.....) werden er geschonden in deze kampen?

o.a. 1, 2, 3, 5, 6, 7, 14, 15, 18, 19, 20.

Verdiepingsopdrachten Geschiedenis

Opdracht 1

Lees onderstaande tekst.

Desgewenst kunt u de leerlingen een korte introductiefilm van 5 min. over Nederlands-Indië in oorlogstijd laten zien voor het beantwoorden van de verdiepingsvragen. Te bekijken op: http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20091214_indie02

De Wereldoorlog in Nederlands-Indië

Ook Azië krijgt met de Tweede Wereldoorlog te maken. Japan wil net als Duitsland een supermacht worden. Het land wil zoveel mogelijk landen in Azië bezetten en streeft naar één groot Aziatisch Rijk. Op 7 december 1941 valt Japan de Amerikaanse vloot bij Pearl Harbor (Hawaii) aan. De Verenigde Staten verklaren Japan direct de oorlog. Nu is bijna de hele wereld in oorlog. Op 10 januari 1942 valt Japan Nederlands-Indië binnen. Het Koninklijk Nederlands Indisch Leger (KNIL) verdedigt Nederlands-Indië tegen Japan, maar het land wordt in maart 1942 toch bezet.

De Japanse bezetting

De bezetting door Japan betekent voor een groot aantal mensen het begin van een zware periode. Een groot deel van de overwonnen Europeanen (waaronder veel Nederlanders) worden geïsoleerd van de rest van de bevolking en opgesloten in kampen. Ongeveer 100.000 burgers worden gedurende de bezetting geïnterneerd. Het zijn geen vernietigingskampen zoals in Europa, maar het leven is wel zwaar in de kampen; gevangenen moeten vaak zware dwangarbeid doen en er

is veel te weinig eten. Er is veel ongedierte en weinig ruimte. Mannen en jongens – soms al vanaf hun 10e – worden gescheiden van de vrouwen en kinderen.

De Japanse bewakers zijn vaak erg wreed. De gevangenen worden elke dag geteld om te kijken of iedereen er nog is. Maar ook wordt er veel geweld gebruikt tegen de gevangenen, soms worden mensen zelfs levend begraven. Door zware dwangarbeid, slechte hygiëne en extreem weinig eten, worden veel gevangenen ziek en vindt ongeveer 15% van de gevangenen de dood (naar schatting 16.000 mensen).

De oorlog is voorbij!

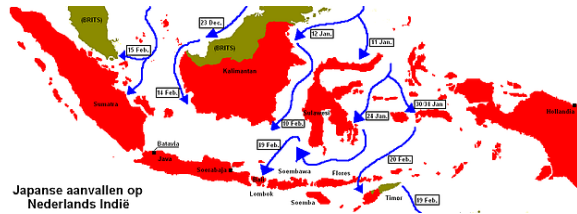
In mei 1945 winnen de geallieerden (Verenigde Staten, Sovjet-Unie, Verenigd Koninkrijk en China) van Duitsland. Duitsland geeft zich over. Japan weigert zich echter over te geven. Pas maanden later en nadat atoombommen twee Japanse steden (Nagasaki en Hiroshima) verwoestten, geeft Japan zich over op 15 augustus 1945.

In de periode 1939 – 1945 is bijna de hele wereld in een oorlog verwickeld. Maar wat gebeurde er wanneer? Plaats de volgende gebeurtenissen in de juiste volgorde. (*De leerlingen hoeven geen specifieke data en jaartallen te noemen.*)

- Indonesië (Nederlands-Indië) is een kolonie van Nederland (v.a. 17^e eeuw-1949)
- Duitsland valt Polen binnen: begin WO2 in Europa (1939)
- Japan bombardeert de Amerikaanse vloot bij Pearl Harbor (7 december 1941)

Verdiepingsopdrachten Geschiedenis

Japane aanvallen op Nederlands Indië

- De VS verklaren Japan de oorlog. (7 december 1941)
- Japan valt Nederlands-Indië binnen (10 januari 1941)
- Nederlanders worden opgesloten in Japanse kampen (1941-1945)
- Duitsland geeft zich over (mei 1945)
- Atoombom op de Japanse steden Hiroshima en Nagasaki (6 en 15 augustus 1945)
- Japan geeft zich over (15 augustus 1945)

Opdracht 2

(Desgewenst kunt u de leerlingen een korte film van 1½ min. over de gebeurtenissen na de capitulatie van Japan laten zien. Te bekijken op: http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20091214_indie03)

Zoek op (internet) wat er na de overgave van Japan in Nederlands-Indië gebeurde. Wat gebeurde er precies met de (Indische) Nederlanders? Kies uit de volgende mogelijkheden:

- Ze bleven in de kampen, omdat het buiten de kampen te gevaarlijk was
- Ze verhuisden naar Nederland
- Ze vertrokken uit de kampen, met gevaar voor eigen leven
- Alle bovenstaande antwoorden

(De oorlog in Nederlands-Indië is nog niet voorbij na de capitulatie van Japan. Op 15 augustus capituleert Japan, maar op 17 augustus roept Soekarno de onafhankelijkheid uit. Dan barst de onafhankelijkheidsoorlog uit en worden de (Indische) Nederlanders bedreigd door Indonesische nationalist. Vandaar dat zij

veelal in de kampen blijven, bewaakt door Japanners of geallieerde – Britse of Australische – soldaten. Voor iedereen was er echter sprake van een andere situatie, zodoende zijn alle antwoorden goed.)

Opdracht 3

Op 4 mei herdenken we de oorlogsslachtoffers van de Tweede Wereldoorlog en op 5 mei vieren we de vrede. De bevrijding van Nederlands-Indië wordt sinds 1988 herdacht. Zoek op wanneer de bevrijding van Nederlands-Indië in Nederland herdacht wordt. (15 augustus)

Welke verschillen zijn er met de manier waarop 4/5 mei herdacht worden? Noem er tenminste twee.

Eigen antwoord.

Denk aan: 4/5 mei zijn officiële feestdagen, 15 augustus is een nationale herdenkingsdag, maar geen feestdag. 4 mei herdenken we groots, op de Dam, waarbij iedereen aanwezig is, met de Koning en Koningin. Dat is op 15 augustus niet zo.

In tegenstelling tot 5 mei is er geen sprake van een viering van de bevrijding. Dit heeft te maken met de verwarrende periode na de oorlog. Na de Tweede Wereldoorlog brak de onafhankelijkheidsoorlog van Indonesië uit. Veel (Indische) Nederlanders moesten daarom in de kampen blijven. De herdenking van 15 augustus legt zodoende de nadruk op de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog, het einde van de Japanse bezetting en de dekolonisatie van Nederlands-Indië.

Verdiepingsopdrachten Maatschappijleer/M&M

De oma van Toet heeft geen goede ervaringen met Japanners. Eigenlijk is ze nog steeds bang voor en boos op de Japanners. Op alle Japanners. Ook op de Japanse familie op het strand. En dat terwijl zij veel te jong zijn om geleefd te hebben in de oorlog. In feite hebben zij de oma van Toet niets misdaan.

Opdracht 1 – Discussie

Na de overgave van Duitsland in mei 1945 en de overgave van Japan drie maanden later, was de oorlog nog lang niet voorbij. Er werd niet meer gevochten, maar in de gedachten en nachtmerries van velen bleef de oorlog voortborduren. Angst voor de Japanners overheerste. Bang voor hun uiterlijk, hun geur, hun taal en voor de oorlogsgeluiden uit die tijd. Maar er was ook boosheid tegen de voormalige Japanse overheersers. Nooit zal men meer buigen voor de Japanse keizer en zich laten overheersen door het Japanse volk. Nooit zal men een Japanse auto rijden of sushi eten. Ook het slikken van het zogenaamde 'levertraan' – een naar vis ruikend drankje – werd door de sterke geur geassocieerd met de grote voorliefde van Japanners voor het eten van rauwe vis.

Verdeel de leerlingen uit de klas in twee groepen; groep 1 en groep 2.

Groep 1 neemt stelling A aan. Groep 2 stelling B. Discussieer tien minuten en bespreek klassikaal wat er is gezegd.

A. De Tweede Wereldoorlog is al zo lang geleden! Dat hoeven we niet meer te herdenken.

B. De Tweede Wereldoorlog moet voor altijd herdacht en herinnerd worden.

Opdracht 2 – Symboliek in de film

A. In de film zitten een aantal referenties naar de Japanse en Indische cultuur. Noem er in ieder geval één.

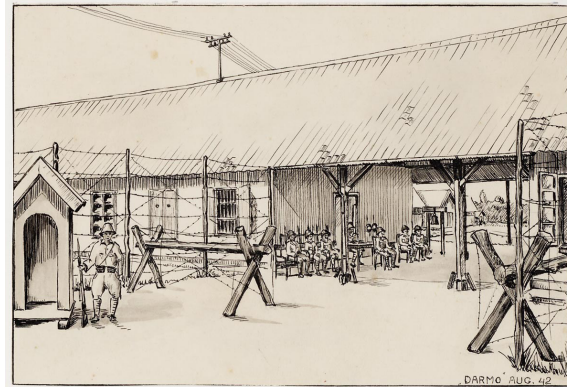
- *Spekkoek is typisch Indisch, je eet het laagje per laagje. Selamat Makan betekent 'smakelijk eten'.*
- *Koji, het Japanse jongetje maakt een buiging voor Toet bij wijze van afscheid. In de oorlog moest iedereen een buiging maken voor de Japanners als uiting van respect voor de grote Japanse keizer van het grote Japanse keizerrijk.*

B. In de film zit 'verborgen' symboliek en referenties naar het verleden. Kun je iets noemen?

- *Het mitrailleurgeluid dat de jongetjes met hun waterpistolen op het strand maken herinnert aan de executies op straat.*
- *Het geluid van het scheppen en het doffe neervallen van het zand, herinnert aan het feit dat de gevangenen gedwongen werden om hun eigen graf te graven.*
- *De ingegraven man refereert aan gevangenen die tot aan hun hoofd levend begraven werden en daarna zonder drinken in de brandende zon aan hun lot werden overgelaten en langzaam stierven. Het herinnert de oma van Toet waarschijnlijk aan haar vader die in een kamp zat.*
- *De schrikreactie bij het aftellen tijdens het fotograferen roept een slechte herinnering op aan de strafkampen waarin het tellen in*

Verdiepingsopdrachten Maatschappijleer/M&M

.....

het Japans onderdeel was van de strikte discipline.

- *Het schelpje wat Koji aan oma geeft, is een dubbel schelpje dat maar op één plekje vastzit en symboliseert de breekbare verbintenis tussen twee afzonderlijke eenheden.*
- C. *Wat betekent Arigato? En waarom denk je dat de film zo heet?*
- *Arigato is het Japanse woord voor 'dank je wel'. De oma van Toet zegt het op het eind van de film tegen het Japanse jongetje wanneer hij haar een schelp geeft. Dat zij hem in zijn taal bedankt, de taal waaraan zij zulke slechte herinneringen heeft, toont een vorm van vergiffenis. Daarna heeft ze er vrede mee dat haar kleindochter met het Japanse jongetje gaat spelen. Zij hebben haar samen, ieder op hun eigen manier, getroost. Zo maken zij de weg vrij voor een gezamenlijke toekomst voor zowel de kinderen van oorlogsslachtoffers als oorlogsbezitters.*

Bronnen en relevante links

http://www.schooltv.nl/beeldbank/clip/20091214_indie01 (5 minuten)

<http://13indeoorlog.ntr.nl/uitzending11.html> (20 minuten)

Over kampen:

http://nl.wikipedia.org/wiki/Jappenkampen_in_Nederlands-Indië

http://members.home.nl/keesdebrouwer/wereldoorlog_II/13_tijdlijn_1939-1945.htm

<http://www.kampwesterbork.nl/onderwijs/basisonderwijs/de-oorlog-in-7-minuten>

.....

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens

1. Iedereen wordt vrij en met gelijke rechten geboren.
2. De mensenrechten gelden voor iedereen, waar ook ter wereld.
3. Je hebt recht op leven, op vrijheid en op veiligheid.
4. Slavernij is verboden.
5. Marteling is verboden, net als wrede en vernederende behandeling en bestraffing.
6. Je hebt recht om erkend te worden voor de wet, waar je ook bent.
7. De wet is voor iedereen gelijk en moet iedereen gelijke bescherming bieden.
8. Als je onrecht wordt aangedaan heb je recht op rechtshulp.
9. Je mag niet zomaar worden opgesloten of het land uitgezet.
10. Als je terecht moet staan, heb je recht op een eerlijke en openbare rechtszaak met een onafhankelijke en onpartijdige rechter.
11. Je bent onschuldig tot het tegendeel is bewezen.
12. Je hebt recht op privacy en bescherming van je goede naam.
13. Je mag je vrij verplaatsen in je eigen land, je mag overal naartoe.
14. Als je rechten worden bedreigd, mag je vluchten naar een ander land.
15. Je hebt recht op een nationaliteit.
16. Je mag trouwen en een gezin stichten met wie jij wilt.
17. Je hebt recht op eigendom.
18. Je mag je eigen godsdienst kiezen of van godsdienst veranderen.
19. Je hebt het recht op informatie en je mag je eigen mening vormen. En je hebt ook het recht om die te uiten.
20. Je mag lid worden van een vereniging en er zelf een oprichten.
21. Iedereen mag meedoen aan de verkiezingen en zichzelf daarvoor verkiesbaar stellen.
22. Je hebt recht op de economische, culturele en sociale voorzieningen in je land.
23. Je hebt recht op werk en een studie naar keuze.
24. Je hebt recht op rust en vrije tijd.
25. Je hebt recht op genoeg inkomen om van te leven.
26. Je hebt recht op onderwijs.
27. Je hebt het recht om te genieten van kunst en cultuur.
28. Landen moeten ervoor zorgen dat de mensenrechten kunnen worden nageleefd.
29. Je dient ervoor te zorgen dat ook de rechten van andere mensen kunnen worden nageleefd.
30. Geen van deze rechten mag worden gebruikt om de mensenrechten te misbruiken.

Indisch Herinneringscentrum

Indisch Herinneringscentrum

BRONBEEK

Het Indisch Herinneringscentrum houdt de herinnering aan de gebeurtenissen tijdens en na de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië en de gevolgen daarvan levend. Om niet te vergeten en om actuele gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen beter te kunnen begrijpen. Het Indisch Herinneringscentrum doet dat door het verhaal van de Indische gemeenschap door te geven via educatie en voorlichting. Daartoe organiseert het Indisch Herinneringscentrum vele activiteiten voor het publiek, waaronder de multimediale tentoonstelling 'Het Verhaal van Indië'. Deze overzichtstentoonstelling is te bezoeken op Landgoed Bronbeek in Arnhem.

Landgoed Bronbeek
Velperweg 147
6824 MB Arnhem
www.indischherinneringscentrum.nl
info@indischherinneringscentrum.nl

Arigato

Oma:	Mug Elias
Toet:	Tiger Wesdorp
Koji:	Koh Kurosawa
Regie:	Anielle Webster
Scenario:	Sandra Beerends
Camera:	Jan Moeskops
Production design:	Paula Loos
Make-up:	Francoise Mol
Editor:	J.P. Luijsterburg
geluid:	Arno Willemstein
Muziek:	Bram Meindersma
Casting:	John Doornik & Sandra Beerends
Dramaturgie:	Gemma Derksen
Productieleiding:	Lucas Camps
Opnameleiding:	Bart le Belle
Geluid op set:	Robil Rahantoecknam
Postproductie:	Filmmore
Producent :	Felice Bakker
Co-producent:	Sandra Beerends

Met steun van Davidson, Elshuis & Smets
©The Filmers en Beruang

Colofon

Auteur

Saskia Nyst

Redactie

Sandra Beerends (Arigato)
Marlien de Kruijf (Indisch Herinneringscentrum)

Eindredactie

Peter Wiersma (Movies that Matter)

Ontwerp

Sazza

Vormgeving

Annette Ligtenberg

Movies that Matter Educatie

Margreet Cornelius
Leonie Hoeboer

Postbus 1968

1000 BZ Amsterdam
www.moviesthatmatter.nl/educatie
educatie@moviesthatmatter.nl

Movies that Matter Educatie

Bij de films van Movies that Matter is veelal gratis en specifiek lesmateriaal beschikbaar. **Een deel van het GRATIS LESMATERIAAL is online beschikbaar.**

U kunt lesmateriaal (én films!) kosteloos bij ons vragen via educatie@moviesthatmatter.nl

Amnesty International

Amnesty International is onpartijdig en onafhankelijk van elke regering, politieke ideologie, religie of elk economisch belang. Amnesty wordt voornamelijk gefinancierd door giften van leden en donateurs. Voor onderzoek en acties tegen mensenrechtenschendingen worden geen giften geaccepteerd van overheden. Amnesty accepteert alleen geld van overheden voor mensenrechteneducatie.

